

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tractatus De Censuris Romano Pontifici Reservatis

Ugolinus, Bartholomaeus

Venetijs, 1609

Vers. Nisi in mortis articulo constitutus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61365)

Verf. Nisi in mortis articulo constitutus.

S V M M A.

¶ *Articulus mortis quisnam dicatur.*

EX hac parte colligitur excommunicatum, ac censuris obligatum per hanc Bullam in articulo mortis ab alio, quam a Romano Pontifice absolui posse, idque semper seruatur, vt habetur in decreto præmissio, quam rem, vt absolutam habeamus, hæc explicanda sunt.

Primum, quid articulus mortis sit, & quando in articulo mortis quis constitutus dicatur, quo ab alio absolui possit. Deinde, an si Romano Pontifex id non dixisset, in eo articulo constitutus ab alio, quam a Romano Pontifice absolui posset. Tertio, quinam sint, qui tunc absoluere possint. Quarto, an laici. Quintò, quid si impediatur ratione alia, quo minus Romano Pontificem a deat, quid tunc faciendum.

Postremo, quid si absoluendus a censuris, & a peccatis sit, & ob temporis angustiam absolui is nequeat, quid tunc agendum. His enim præmissis, absolutam partem hanc habebimus.

Quoad primam quæstionem igitur articulus mortis is dicitur, vbi quis moritur, aut probabiliter

moriturus existimatur. arg. l. 3. c. cum seq. ff. de dona. cau. mort. atque ita sentiunt DD. Bal. in c. pastoralis. num. 4. & Abb. num. 3. de off. ord. & Barto. in l. 1. quem sequitur ibi Ias. num. 28. C. de sacrosanct. Ecc. & Nauatr. in Man. cap. 2. num. 9. & cap. 26. num. 31. Quare si quis in mari sit, tempestateque graui orta naufragium probabiliter immineat, hunc in articulo mortis constitutum dicimus. Idem sentimus de eo, qui prælium ingressurus sit.

Idem concludimus de iis, qui a carnifice necandi sunt, & qui se castrandos tribuunt, sicut etiam de muliere partui proxima, vbi difficiliter parere solet, vbi primo parit, hi omnes ergo, & horum similes, vel in mortis articulo sunt, vel mortis articulus saltem imminet, quod sat est, vt probatur per c. eos. de sentent. excomm. versic. propter imminentis mortis periculum, atque sic asseruit Rebuff. in Prax. benefic. in exposit. Bullæ Cœnæ Domini artic. 13. ver. Mortis. in verb. articulo, nam ibi ait in articulo mortis etiam esse in re nostra non solum, vbi ob morbum in tali statu est, verum etiam vbi mortis periculum est, aut ab hoste, aut a prædonibus, aut ob nauigationem, aut ob iter periculosum, aut ob senectutem, & ob huiusmodi alia pericula, vtpote vel est damnatus ad mortem. Quamuis Sor. contrarium senserit q. 18. quæstio. 4. art. 4. versic. Quæris autem quis

Dd 3 quis

quis dicatur. libr. 4. vbi aliud esse periculum mortis, aliud articulum mortis sensit, cuius sententiam im probavit, ac rectè Nanarr. capitu. 27. num. 172. versicu. ceterum fa- cessat, & hoc ob cit. capitu. eos. Et sententia hæc, vt idem sint, quo ad effectum hunc absolutionis arti- culus mortis, & periculum mortis, cõis est, vt testatur Couar. in cap. Alma. par. 1. §. 11. numero 8. vers. Tertia. de sentent. excommunica. libr. 6. quamuis ipse opinionem hanc non admittat, nisi graue, & morti proximum periculum sit. Hic ergo articulus mortis dicitur quoad rem nostram.

Et quoniam diutius durare po- test ob eã rē excommunicatus ab- solui semper poterit, quid enim si in nauis decem, quindecimve dies graui tempestate orta huc, illuc ve fluctibus quis impellatur? plane in articulo mortis semper hic esse dicetur.

Quo igitur ab alio, quam a Ro- man. Pontifice ab his censuris q̄s absoluator, in articulo mortis exi- stens, & in his angustiis depræhẽ- sus esse debet.

Postremo requiritur etiam, vt eius facultas non detur, a quo iu- re communi absolui debet, vt pro- batur in cit. capit. eos. de sentent. excommun. vers. Cum ad illum, a quo alias de iure fuerant absol- uendi, etenim vt quis a non suo iu- dice absoluator, extraordinarium remedium est, vt vero quis a suo absoluator, remedium ordinariũ.

argum. capitu. omnis. de poeni. in antiq. & cap. fin. de constitut. & l. si. ff. de iurisd. om. iu. At vbi reme- dium ordinarium locum habere potest, extraordinario locus est. argum. leg. in causã. 2. ff. de min. & l. in prouinciali. §. si in loco com- muni, vbi Bartol. Iaso. ac DD. no. si. de oper. nou. nun. ergo ubi alias proprii iudicis facultas nõ datur, extraordinario huic locus erit. Quare si in articulo mortis con- stitutus Roman. Pontificis facul- tatem habet, absolui ab alio nõ po- terit. Facultatem autem ordinarii tunc quis non habet, vbi periculum est, si ipse adeatur, ne in censura constitutus interim decedat. argu- men. cap. qua fronte. de appella. vers. Ne in excommunicatione decedat, in antiq. & cap. venerabi- libus. §. sane. vers. Ne periculum, de sentent. excommun. lib. 6. & ci- ta. cap. eos. ead. Et de hac prima quaestione satis iam ad aliam trá- scamus.

§. V. M. M. A.

I Absolui an potuisset quis in articulo mortis ab alio quam a Roman. ponti- fice a censuris huius Bullæ, si Roman. Pont. id non concessisset.

I.

I **S**. Secunda quæstio est, san scilicet potuisset quis in articulo mortis constitutus absolui ab alio, quam a Roman. Pontifice, si id non dixisset, concludo & tunc ipsum absolui potuisse.

Primo, quia semper clausula hæc addi solet, vt scilicet in articulo mortis possit quis absolui ab alio, ab eo, cui reseruata est absolutio, vt habetur in capit. si quis sua dente diabolo. 17. quæst. 4. & cap. clericis. §. a supradictis, & ibi not. Glo. in verb. Mortis. de immunit. Eccl. libro sexto. & in capi. filius. §. præsentis. ibi, nisi duntaxat. de peccat. eodem lib. & in ca. pastoralis. §. 1. de offic. ordin. in antiq. & Clement. 1. §. pe. in fine, & ibi no. Glo. in verb. mortis. de hære. & in Clement. 1. paulo post principium. de poenit. & in extrauaga. suscepti regiminis. §. si vero aliqua singularis persona. de elec. cum similib. si ergo apponi semper solet, & ommissa pro apposita nihilominus habetur, nam clausula in actu aliquo apponi solita, etiam si omnino ommissa sint, pro apposis tamen, & expressis habentur, vt probatur per leg. fin. in fine. C. de fide iuss. & ibi not. Bald. & Iason. communiter hoc receptum sensit in lin. argentarius. numer. 7. cum sequen ff. de eden. idem quoque sensit Felin. in cap. cum M. Ferrarien.

sis. numer. 7. cum multis seq. uersicu. Not. quarto. de constitu. non est igitur quod de hoc dubitemus.

Secundò facit, quia si de hoc Roman. Pontifex interrogatus esset, an tunc vellet quem absolui in huiusmodi articulo constitutum, esto id non dixerit, sine dubitatione dicendum est id se velle reseruum, nam ex quo eius vicarius est, qui quacunque hora ingruerit peccator peccata sua, non recordatur amplius, eius vestigia quoad fieri potest, eum imitari censendum est. arguen. capit. super litteris. in fine. de rescrip. at ubi legislator id, quod omisit, dicturus fuisset, & concessurus, si de hoc interrogaretur, perinde haberetur, atque si id dixerit, atq. concesserit, vt tradidit Glo. communiter recepta in l. tale pactum. §. si ff. de pact.

Postremo facit decisio, ac declaratio Trident. Synod. de poenit. cap. 7. ses. 4. nam consuetudinem hanc semper fuisse testatur, ut nulla sit reseruatio in articulo mortis tam peccatorum, quam censurarum, Veruntamen præ ad modum, dicitur enim ibi, ne hac ipsa occasione, aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusuis peccatis & censuris absolueri possunt. Hæc ibi S. Synod. ex quibus proposita conclusio

clusio solidissime probatur, esto igitur Rom. Pontifex id non expressisset tamen pro expresso haberetur, sed de quaestione hac itidem satis, ad tertiam veniamus.

S V M M A.

- 1 *Absoluere in articulo mortis sacerdos potest a censuris Bullæ Cœnæ Domini, & ab aliis, quæ regula multis modis amplificatur.*
- 2 *Absolui potest excommunicatus in articulo mortis constitutus, esto a peccatis non absoluitur.*
- 3 *Absoluere in articulo mortis Episcopus potest excommunicatum a quocunque, quæ regula multis modis amplificatur.*
- 4 *Absolutus in articulo mortis a censuris absolute alia non eget, si periculum illud euadat.*

II.

S Tertia quaestio est, quisnam in articulo mortis absoluere possit, concludendum est Episcopos, & sacerdotes absoluere posse, de quibus singulis agendum est, & prius de sacerdote.

- 1 Sacerdos igitur, f. ubi Romani Pontificis facultas non datur, in articulo mortis, absoluere his censuris constitutum potest, nam generatim de excommunicatione probatur in capit. fin. de sepult. & in capit. litteris. de rapt. & cap. pa-

storalis. §. præterea, & ibi not. Gl. in verb. præterquam. & Abba. numero 2. de off. ordin. in antiq. & in cap. eos. de sentent. excomm. libr. 6. æ notissime Trid. Synod. sess. 14. cap. 7. de cas. reservat. Navar. in Man. cap. 26. nume. 26. ubi rem hanc pluribus egit, & Couarr. in 6. Alma. par. 1. §. 1. numer. 8. versa. Quod si mortuus. de sentent. excomm. libr. 6. Idque merito, etenim excommunicatio fertur in primis, ut contumacia compressa saluus quis fiat, ut probauimus in Tractatu nostro de Censuris cap. 1. cum seq. Tab. 1. verum, quod contingere potest, ut ea constitutum contumacia poeniteat, & mortis periculum ipsum occupet, occupatiue se existimet, eius vero a quo iure communi absoluendus erat, facultatem non habeat, atque idcirco miser ille grauiter conflatur, ubi eam rem pia mater Ecclesia, quæ ad se redeunti sinum non claudit, argument. capitul. ex litteris. de constitut. & cap. super eo, de hæret. libro sexto, ne sic affectus aut salutem suam desperet, aut diuinis præfidiis nudatus periculosissimo huiusmodi tempore iaceat, absoluendi ab excommunicatione, & a censuris sacerdotibus facultatem benigne concessit, sicut Trid. Synod. eod. capitul. 7. declarauit.

Sacerdos igitur excommunicatum in articulo mortis constitutum absoluere potest.

Quæ regula amplificatur, ut lo-

cum

cum habeat in alia censura, nam Trid. Synod. in cit. capit. 7. nullam excipit, veruntamen, inquit enim ibi, pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei semper custoditum fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusuis peccatis, & censuris absoluerè possunt.

Hæc ibi Trid. Synod. ex quibus patet in huiusmodi casu a quibusuis censuris sacerdotem absoluerè posse.

Item locum sibi regula hæc vè dicat, etiam si Rom. Pontifici reseruata sit, ut in casu nostro, argu. Clem. 1. de privileg. iun&. Glo. ab soluendi, & vt not. Abb. in c. si. nu. 2. de sepult. & Couar. in eod. uers. cit.

Tertio locum habet regula hæc, vel ab homine, vel a iure censura hæc lata sint, nam præterquam quod communis DD. sententia hæc est, & quod Abb. id not. in c. si. num. 2. de sepul. Trid. Synod. generaliter loquitur in eod. c. 7. nec a quo lata censura lata sit, rationem habet, ergo nec nos contrarium dicemus.

Postremo a quocunque excommunicatio lata sit, nam ratio quæ ob rem Ecclesia facultatem hanc condonat, ne scilicet, aliquis peccet, & hic locum habet, ergo & dispositio locum habere debet. argumen. capitul. cum dilecta. de confirm. vtil. & l. illud. ff. ad leg.

Aquil.

Quarto in huiusmodi casibus absoluit sacerdos, etiam si eius parochus non sit quem absoluit, ut inquit Sylu. in verb. absolutio. 1. numer. 8. versicu. Et intellige, & Sot. distinct. 18. quæst. 4. articul. 4. versic. de substantia. libr. 4. & Nauarr. in Man. cap. 26. nume. 26. & Couar. eod. uersic. Etenim Trid. Synod. eod. ca. 7. in huiusmodi casu constitutos ab omnibus sacerdotibus absolui posse ait, ergo & non parochus absoluet, quam sententiam sensit esse communem Sot. eod. art. 4. versic. At vero non nihil.

Quinto absoluit Sacerdos, quæuis & ipse aut excommunicatus, aut iurisdictione suspensus sit, sed tamen nondum denunciatus, notoriusve, nam quoad ea, quæ ad iurisdictionem pertinent, pro nõ excommunicato habetur, argum. c. ad probandum. de re iud. & ob extravag. ad euitanda, atque ita etiam sensit Nauar. eod. num. 26. uersic. dixi catholicus.

Sexto absoluit sacerdos, vbi etiam censuris irretitus, aut denunciatus, aut notorius est, nam in articulo mortis ait Triden. Synod. eod. capit. 7. omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes absoluerè posse a quibusuis censuris, cum igitur sacerdotes omnes comprehendat, & eum, qui notoriè censura constrictus est, pro talive denunciatus, comprehendit, præterea piam matrem Ecclesiam

ob

ob animarum salutem hoc concessisse verisimile est, atque ita se sit Nauarr. in Man. eodem capitu. 26. numero 26. versicul. Quamuis autem, & capitu. 27. numer. 272. versic. Septimo quod per eadem verba, quamuis ante Trid. Synod. contrariam opinionem communem fuisse referat.

Verum, an sacerdos ob hæresim excommunicatus absoluere tunc poterit? Sot. distinct. 18. q. 4. art. 4. versicul. At vero, absoluere hunc non posse existimauit, eandem opinionem sequitur Nauarr. in Man. cap. 26. uersic. Et idem credimus. Contraria sententia verior videtur, tum quod non sacerdotum gratia, sed eorum, qui censuris constricti sunt, absoluendi facultas in hoc casu sacerdotib. data est, vt innuit Triden. Synod. eadem sess. 4. Cap. 7. versicu. Ne hac ipsa occasione, vnde quocunque vitio sacerdos affectus sit, nihil interestse videtur, Tum quod sacerdos ob hæresim excommunicatus non magis excommunicatus eo est, qui ob aliam causam eodem vinculo est constrictus, quamuis ipsa hæresis delictum omnium grauissimum sit, at delicta per se non efficiunt, quod minus Ecclesie ministri sua munera obeant, quousque ab Ecclesia tolerantur. argumen. cap. uestra, & cap. fin. de cohabit. cler. & mul. cum igitur neque delictum obstat, neque excommunicatio repugnet, & hæreticus sacerdos in hoc casu absoluere

posse videtur. Accedit, præterquam quod Triden. Synod. generaliter loquitur in eod. capit. 7. priorem sententiam nulla solidiori ratione fulciti. Hæc tamen opinio locum habere fortasse posset, ubi periculum non est, ne hæreticus in errorem absoluendum inducat. Idem sentimus & de schismatico, nam & ita de schismatico non hæretico sensit Nauar. eodem capitu. 7. versic. Dixi catholicus. nume. 26. Excipio tamen & hic, vbi periculum esset, ne in errorem excommunicatum traheret, nam tunc reiiciendum omnino ipsum esse censerem. Idem & de deposito, ac degradato, ob easdem rationes, vt absoluere possint, concludimus.

2 Septimo absoluere quoque potest sacerdos excommunicatum in articulo mortis constitutum, quamuis a peccatis eundem non absoluat, vt pote quando excommunicatus morte occupatus, mutusve factus, rationis vsu amisso, confiteri peccata nulla potuit, nam sacerdos in hoc casu non minus a censuris, quam a peccatis absolue re potest, vt probatur apud Triden. Synod. eod. capit. 7. Præterea a censuris absoluitur quis etiam sine peccati absolutione, atque vbi contritionis signa dedit, non est, quod dubitemus, nam & post mortem hic absoluitur, esto a peccatis per sacerdotem absolutus non sit, vt habetur in ca. sacris. & cap. a nobis. 2. de sentent. excom. atque

atque ita in hoc casu sensit Nana in Man. capit. 27. num. 272. uers. Sexto quod per hoc, sed de sacerdote satis, de Episcopo iam agamus.

3 Episcopus ergo ꝑ absoluere & ipse potest excommunicatum in hoc articulo mortis cōstitutum, nam excommunicatio referuata tunc non est, quo casu Episcopus absoluit, ut habetur in ca. nuper, & ibi communiter no. de sentent. excommun.

Præterea Episcopus sacerdos est, non enim Episcopus consecratur, nisi sacerdos sit, ut DD. communiter inquirunt, at sacerdos absoluere potest, ut iam uidimus. Hęc regula eisdem modis, quibus superior de sacerdote, amplificatur.

Item locum habet vel dignitati, vel ordini renunciauerit, nam quod nihilominus & sacerdos, & Episcopus remanet, absolueret poterit. argumen. tot. titul. de ordin. ab Episcop. qui Episcop. renunc.

Tertio absoluere potest, etiam si nondum consecratus sit, sed tantum confirmatus aut institutus, aut prouisus, nam tunc ea, quæ iurisdictionis sunt, exercere potest, ut tradidit Gloss. communiter recepta in capitul. transmissam. de elect.

Quare & Vicarius ab eo institutus absoluere poterit, esto sacerdos non sit, dummodo enim sit clericus, in cuius numerum quis

adscribitur per primæ tonsuræ susceptionem, ut habetur in capitul. cum contingat, in fine. de atat. & qualitate a censuris absoluere potest, nam & ut quis censuras ferat, fat est, ut primam tonsuram hēat una cum iurisdictione Ecclesiastica, ut probauimus in cap. 2. §. 10. numero 8. in Tractatu nostro de Censuris Tab. 1.

Excipitur tamen solennis absolutio, nam nisi sacerdos sit, ea ratione absoluere non potest, ut probauimus in eodem §. 10. numero sexto.

Item excipitur peccatorum absolutio, & in hoc casu etiam sacerdos esse debet. argumen. capit. omnis. de pœni. & ut probauimus in commentario nostro de pœni. Tab. 1. Vicarius Episcopi, ergo absoluere poterit excommunicatū in hoc articulo constitutum tam subditum, quam non subditum, etiam si sacerdos non sit, tum qđ & sacerdos in hoc casu alterius Parochiæ pœnitenti absolutionē tribuit, ut sensit Trident. Synod. c. 7. & nos id comprobauimus in eadem Tab. 5. cap. 2. numero 1. uers. Aut delegatum, ergo idem & hic, cum in vtroque casu eadem ratio, scilicet animarū fauor agatur, ut probatur apud Triden. Synod. eodem capi. 7. uersicul. veruntamen piē admodum, iunct. capitul. sacris, & cap. a nobis, 2. de sentent. excommun. tum quod verisimile est, Ecclesiam de hoc interrogatā concessuram id fuisse, ergo perinde

deest, atque si id concessisset, ut tradidit Gl. communiter recepta in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. Nec repugnat apud Trid. Synod. in eodem capitu. 7. sacerdotes nominatos tantum esse, qui in hoc casu absoluant. & in cap. fin. de sepult. nam ob id in eo capitu. 7. sacerdotis mentio fit, quoniam de ministro pœnitentiæ ibi agitur, q̄ solus sacerdos esse potest, ut habetur in ead. ses. c. 6.

Præterea sacerdotis mentio etiam facta est, quoniam qui in eo articulo constitutus est, confessio nis susceptione obligatur, ut concludimus in eadem Tabula. 5. capitul. 26. numero quinto. ac propterea frequentius sacerdos accersitur.

Accedit quod tunc, qui vult absolui, eum peccati pœnitet, & ob id, quoniam pœnitens cupit a peccatis etiam absolui, ob eam rem sacerdos accersitur, præterquam quod in promptu magis sunt sacerdotes, quam Vicarii huiusmodi, nullus enim locus tam parvus est, qui non habeat sacerdotem aliquem: quod igitur frequentius sacerdotes accersuntur, ob eam rem mentio eorum facta est, non idcirco tamen Vicarii excluduntur. ar. l. unic. iunct. Gl. C. de rapt. virg.

Non repugnat demum cit. ca. fin. de sepult. nam præter rationes proxime allatas, quid ibi factum sit, narratur. A proposita igitur concussione discedendū non est.

Episcopus ergo & sacerdos absoluere ab his censuris possunt, ut probauimus.

4 † Quæ absolutio liberat ipsum excommunicatum ab excommunicatione, ut nulla deinceps requiratur alia absoluto, uel moriatur, vel non moriatur, ut de communi sententia testatur Couar. in cit. cap. Alma. par. 1. §. 1. num. 8. versicu. quod si mortuus, nam vere absolutus est, ut ait Nauarr. in Man. cap. 26. num. 26. versicu. An autem, qui absoluitur. ibi, tū quia licet excommunicatus, & Sot. dif. 18. quæst. 4. art. 4. in solut. secund. arg. lib. 4. ubi & S. Thom. idem sentire ait.

Nec repugnat, si dicatur huic, ubi periculum illud euasit, eū ad eundum esse, a quo iure ordinario absoluendus erat, quasi uere absolutus non sit, ut habetur in c. de cætero, & in capit. ea noscitur. de sentent. excommun. in antiq. & in capit. eos. eod. lib. 6. nam non aditur, quo absoluat, sed quo mandatum recipiat ab eo illius, quo fieri a se uelit, sicut dicitur in cit. iuribus.

Id quod etiam hinc comprobatur, quoniam ubi superiorem non adit, in eandem excommunicationem specie, & non numero incidit. ob cit. cap. eos. de sentent. excommu. at si non esset uere absolutus, non rectè diceretur in excommunicationem eandem incidere, in qua iam est. argum. §. extraneis, iunct. Gl. de ad eūda. In fi. de

de heredit. qual. & differ. Vere igitur absolutus est. Verum quid de laico? in sequenti præstabitur.

S V M M A.

I Laicus an absolueret a censuris, & ab excommunicatione in mortis articulo constitutum.

III.

§ Quæstio hæc nobis explicanda proposita est, an laicus in articulo mortis constitutum absolueret ab excommunicatione possit, Gl. in c. pastoralis. S. præterea. de offi. ordi. & Glo. in c. a nobis. 2. in verb. non potuerit. de sentent. excom. laicum absolutionem hanc tribuere existimarent, & opinionem hanc benignamque dixere, has Glo. notandas inquit Abb. in cir. ca. a nobis. num. 10. easdem sequitur Rip. ubi & modernos ita tenere ait in Tractatu de peste. cap. de privileg. iu. causa pestis. num. 46. item Sylv. in verb. absolutio. 1. num. 8. uer. Imo in dicto casu, & Tab. eod. 2. num. 8. & Armill. eod. num. 40.

Pro quorum sententia citatur primo cap. sanctum est. de consec. dist. 4. ubi penitentem in huiusmodi articulo constitutum a laico reconciliatum legitur, ergo excommunicatus a laico reconciliari, atque absolui potest, nam excommu-

nicatus, dum absolvuntur, reconciliari videntur, ut habetur 26. quæstio. 6. atque responderi potest primum, quid ibi factum sit, narrari, an autem reconciliatio illa valuerit, non dicitur.

Præterea de penitente ibi soleniter agitur, qui non necessario excommunicatus est, ut dixit quoque Nauarr. capit. 1. in principio. num. 86. ibi, non obstant. de penit. dist. 6. & Glo. sensit etiam in capitulo a nobis. 2. in verb. non potuerit. de sentent. excommunicat.

Nec repugnat 26. q. 6. nam, quod & animaduertit ibi Arc. in initio, Gratianus quæstionem proposuit de excommunicato, auctoritates vero quas citat, de solenniter penitente agunt. Postremo esto ibi de excommunicato agatur, tamen nunquam laicum, sed sacerdotem solum in huiusmodi articulo reconciliari posse ibi dicitur, non ergo ea quæstione eorum sententia comprobatur, secundo loco pro hac sententia sic argumentantur, penitens in articulo mortis constitutus laico peccata confiteri potest, ut habetur in cap. quem penitet. de penit. dist. 1. ergo & excommunicatus in eodem statu constitutus a laico absolui poterit. Verum neque ratione hac ipsorum opinio nititur, nam esto fieri possit laico peccatorum confessio, & ob ruborem penitenti proficit, non ideo tamen penitentem confessum absolueret laicus poterit.

terit, quod erat probandum, nam laicus absoluendi a peccatis potestatem non habet, ut dicitur in cap. quem poenitet. versic. Et si ille, & asseruit Trid. Synod. sess. 14. de ministro poenitentiae. capitu. 6. & nos in commentario nostro de poenit. id explicauimus. capitu. 2. numero 3. non modo igitur ratio hæc eorum sententiam non tueretur, sed contra potius ipsam oppugnat, nam sicut in eo articulo laicus a peccatis non absoluit, quamuis ea confessio, ut diximus, ipsi profit, ita neque a censura absoluet, quamquam si excommunicatus a laico absolutionem peteret, in hoc absolutio ei prodesset, quod mortuus absolutionem consequeretur, ut qui ea ratione contritionis signa dederit: quod, ut quis post mortem absoluat, requiritur. argumen. capitul. sacris, & capitu. a nobis. 2. de sentent. excom.

Quare cum nulla probabili ratione sententia hæc nitatur, contrariam amplexati sunt Sot. disti. 18. quest. 4. artic. 4. versicu. Vtrum vero, ubi & Palud. idem asserere ait. libr. quarto, & Nauar. in Man. cap. 26. num. 26. versicu. Dixi presbyter, & cap. 27. numer. 252. versicu. Sexto, & versu. Septimo, & in cap. 1. in principio. numer. 83. cum sequen. de poenit. dist. 6. ubi questionem hæc disputauit, & Couar. in cap. Alma. par. 1. S. 11. nume. 9. de sentent. excommun. lib. 6. versicu. sed Glo. in dist. capit. a nobis,

& Iacob. de Graff. cap. 15. nume. 55. lib. 4. decis. cas. consc.

Probatum autem sententia hæc primo, quoniam facultas absoluendi ab excommunicatione, ut ait Palud. idcirco ei, qui alias non potest, in huiusmodi articulo tribuitur, quo peccatorum absolutio tribuatur, ergo laicis facultas hæc tributa non est, cum a peccatis absolueri nequeat, ut iam vidimus, hæc ratio mihi non satisfacit, nam æque facultas absoluendi a peccatis, atque a censuris in hoc casu tributa est, ut habetur apud Trident. Synod. eadem sess. 14. capitul. 7.

Vnde secundo dicebat idem Palud. absolutio facta a laico, neque corpori, neque animæ prodest, nam, si excommunicatus Deo amicus ab hac vita migrauerit, post mortem absolui poterit, atque tunc corpus Ecclesiastica sepultura donabitur, anima vero Ecclesiæ suffragiis adiuuabitur, hæc itidem ratio mihi non aridet, quid enim si Roman. Pontifex qui longe abest, & ad quem difficilis aditus sunt, absolueri hunc haberet? arg. capi. a nobis. 2. de sentent. excommun. plane interim & corpus Ecclesiastica sepultura carebit, & anima Ecclesiæ suffragiis priuabitur. argumen. capit. sacris, & cap. a nobis. 2. de sentent. excommunic. neque igitur ratio hæc firma videtur.

Tertio sic dicebat Nauar. facultas absoluendi a censuris in articu-

iculo mortis sacerdotibus con-
donata est, vt habetur apud Trid.
Synod. eodem cap. 7. ergo aliis de
negata videtur. argument. l. cum
prator. ff. de iudic. & cap. nonne.
de præsumpt. ad hanc rationem
per ea, quæ in antecedenti qua-
stione attulimus, responderi etiã
potest.

Quid igitur concludendum?

Ego sententiam hanc vti verissi-
mam amplector, quam & his ra-
tionibus probo.

Primum, quoniam si laicus a cõ-
foris absolueret, plura specialia, vt
ita dicam, eodem concurrerent,
scilicet, vt laicus habilis fieret ad
Ecclesiasticas res tractandas, con-
tra cap. decernimus. de iudi. & ut
alterius iurisdictionem exerceret,
contra capitu. fin. de constit. libr.
6. & l. fin. ff. de iurisd. omn. iu. quæ
in sacerdote simul non contingunt,
at plura specialia circa idem con-
currere non possunt. argumen. l. 1.
& ibi communiter not. C. de dot.
promis. Deinde quoniam vbi Ec-
clesia laicum aliquid Ecclesiasti-
cum facere posse voluit, id expres-
sit, & declaravit, ut dixit Glos. fin.
in capitu. fin. 24. qu. 1. & sequitur
eam Nauarr. in capit. 1. in princi-
pio. num. 87. de pœnit. distin. 6. &
Couar. in capit. Alma. par. 2. §. 11.
num. 9. versicu. Nihilominus opi-
nio contraria. de sentent. excom.
lib. 6.

Declaratur hoc de baptismo
in necessitate. de consecr. distin.
4. & in cap. vbi periculum. §. prate

rea, & ibi no. Gl. in uer. præsumat.
de elect. lib. 6. cum simil. Cum igi-
tur nusquam in iure quoad abso-
lutionem hanc in huiusmodi ca-
su mentionem laici fecerit, nul-
quam laico potestatem hanc de-
derit, neque nos illi eam dare de-
bemus, vitanda enim legum cor-
rectio est. argument. capitul. cum
expediat. de elect. libr. 6. & l. præ-
cipimus. C. de appellat. & leg. iu-
bemus. C. de testament. laicus er-
go neque in hoc casu a censuris
absoluit. Et de hac quæstione ici-
dem satis, iam aliam quæstionem
aggrediamur, quam in sequenti
aboluemus.

S V M M A.

- 1 Impeditus, quo minus Roman. Pontif.
adeat, per hanc Bullam excommuni-
catus, an ab alio absolui possit, et quis
absoluat.
- 2 Impedimentum legitimum quodnam
sit, quo ab alio quam a Rom. Pontif.
extra mortis articulum absolui possit
ab excommunicatione.
- 3 Articulo mortis existente, si excom-
municatus ab excommunicatione, &
a peccatis absolui non possit, ob
mortis angustias, quid tunc facien-
dum.

§. Quæst.

IV.

§ Quarta quæstio est, si quid si in mortis articulo excommunicatus non sit, sed tamen ratione alia impediatur, quo minus Romanum Pontificem adeat, ut pote aut paupertate, aut inimicitijs, aut senectute, aut huiusmodi aliis impedimentis, quæ habentur in capitu. quod de ijs, & in capitul. ea noscitur, & in cap. quamuis. de sentent. excommunic. quid tunc faciendum, & sic an ab alio, quam a Roma. Pontifice absolui possit?

Hanc quæstionem, ut absolutam magis habeamus, generatim eam disputabimus, præmissis tamen nonnullis prius.

Præmitto igitur primum, ubi quis in excommunicationem incidit eius cap. si quis suadente diabolo. l. 7. quæst. 4. id est ob clerici percussorem, si Roma. Pontifex adiri non possit, est enim ei excommunicationis huius absolutio seruata, a proprio Episcopo hunc absolui posse, ut habetur in cit. cap. quamuis, & in c. ea noscitur, & in c. de cætero. de sentent. excom.

Item præmitto a proprio Episcopo, proprio ve sacerdote absolui eum posse, qui in excommunicationem incidit, propterea quod ob illud erat excommunicatus, ubi adire eum non potest, cui eius ex

communicationis absolutionem Canon reseruauit, ut habetur in cit. c. nuper. de sentent. excom. & in his terminis quæstio hæc non disputatur.

Postremò præmitto, quæstionem hanc disputari in aliis censuris a quocunque iure latis, & etiam ab homine, quarum absolutionem alteri, ac præsertim Rom. Pontifici reseruata sunt.

His sic præmissis, duo inuestiganda nobis sunt, an scilicet, ubi excommunicatus impeditur, quo minus iudicem adeat, qui communi iure absoluendi potestatem habet, ab alio absolui possit.

Postremo esto id possit, quisnam tunc eum absoluat.

Quo ad primum igitur Innocentius in cap. quamuis. vers. sed si alias. de sentent. excommuni. excommunicatum ob aliam causam, quam ob clerici percussorem, si impediatur, quo minus eum adeat, ad quem absolutionis tributio iure ordinario pertinet, ab alio absolui non posse existimauit. Et hoc ob eam rationem, quoniam in excommunicato ob clerici percussorem hoc tantum permissum reperitur in cit. c. de cætero, & in c. ea noscitur, & c. quamuis. de sentent. excommuni. ergo secus de aliis excommunicatis sentiendum est, exceptio enim contrariam regulam esse significat. argumentum nam quod liquidum. §. si. ff. de pen. leg. & leg. cum prætor. ff. de iud. & capitu. nonne. de præsumpt. Felin. qui

qui contrarium sensit, rationem hanc improbat, nam in ea ea non scitur, & in c. quod de his, excommunicatum extra mortis articulum constitutum, impeditum tamen, quo minus ordinarium absoluto rem adeat, absolui posse dicitur, & tamen ibi non speciatim de excommunicatione ob clerici percussione, sed generatim de excommunicatione agitur, ergo ob aliam causam excommunicatus, & impeditus, ut diximus, absolui ab alio poterit. Hæc Fel. quem sequitur Syluest. in verb. absolutio. 4. nume. 7. versic. Quarto: Verum responsio hæc mihi non satisfacit, ne vera est, nam ibi de excommunicatione ob Clerici percussione agitur, id quod hinc probatur, quoniam in cit. cap. quod de his. Roman. Pontifex inquit eum, qui se asserit in Canonem latae sententiae incidisse, non aliter quam per Sedem Apostolicam, vel eius legatam absolutionis beneficiū obtinere posse, at Sedis Apostolicæ legatis ex omnibus excommunicationibus, quarum absolutio Pontifici Max. referuata est, eius excommunicationis absolutionem tantum tribuit, qua clericorum percussores constringuntur, ut probatur in c. quod translationem. de off. le. vbi Abb. atque DD. not. ergo de ipsa excommunicatione agi concludendum est, & quamuis speciatim excommunicationis huius mentio ibi non fiat, tamen ex quo ad aliam excommunicationem ea iu-

ra referri nequeunt, de hac ibi agi necessario fateri debemus, non argume. l. nominatum, cum traditis ibi a DD. ff. de lib. & posthu. Quare cum nulla ratione opinio hæc nitatur, contrariam amplexati sunt Fel. in cit. capit. quamuis, & Abb. sibi contrarius in cit. cap. de exte. re. nume. 1. versic. Et circa hoc, & Anch. in capit. eos. num. 1. versic. Tertio not. ibi, Sed hic quaritur. & Gemin. nume. 5. eo. de sent. excommunic. libro 6. & Syluest. in verb. absolutio. 4. numero 7. versic. Quarto, vbi de communi testatur, & Nauar. in Man. cap. 27. numero 89. versic. ad primam probatur autem sententia hæc, quam uti verissimam ego etiam sequor, quoniam ratio reddi non potest alia diuersa, quam obrem id in excommunicatione clerici permittatur, & non in aliis excommunicationibus, cum igitur & eadem ratio & in aliis sit, idem statui & de ipsis debet. ar. c. cum dilecta. de confir. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil.

Confirmatur hoc, quoniam si in tali graui casu, vbi Dei ministri offenduntur. ar. c. quantæ. de sentent. excom. ut absoluat, permissum est, multo magis & in aliis id permissum esse debet, argument. auth. multo magis. C. de sacrosanct. Eccl. Postremo probatur etiam per cap. eos. de sentent. excomm. lib. 6. nam pro certo ibi habetur generaliter hoc concessum esse, ut excommunicatus ab

Ee alio

alio absoluetur, vbi impeditur, quominus eum adeat, a quo iure ordinario absoluendus erat, Eos, qui a sententia Canonis, vel hominis, dicitur enim ibi, cum ad illum, a quo alias fuerant absoluendi, nequeunt propter imminētis mortis articulum, aut aliud legitimum impedimentum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absoluuntur, &c. Ecce hic generaliter Romanus Pontifex loquitur, tum quod non distinguit, quam ob rem sententia censuræ lata sit, tum quod tam de sententia ab homine, quam a iure lata agit, ac pro certo habet, vbiunque quis legitimè impeditur, quo minus eum adeat, a quo iure ordinario fuerat absoluendus, vel ab homine, vel a iure censura constrictus sit, & ex quacunque causa absolui ab alio posse: ergo & generaliter intelligi debet, argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. & l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præstand. Ab hac igitur sententia non discedemus.

Que locū habet etiam, vbi quis & ab homine censura constrictus est, ob cit. c. eos, vbi Gem. & Anc. id not.

Item locum sibi vendicat, esto excommunicatus ad absolutorem ordinarium procuratorem mittere posset, nam nihilominus absoluetur, quamuis procuratorem non mittat, quandoquidem a lege ad id non obligatur, atque

ita dixit Nauarr. in Manual. cap. 27. numero 90. versicul. Ad quintam.

Atqui an in excommunicatis per hanc Bullam proposita sententia locum etiam habebit? Ob hanc enim rationem antecedentem quæstionem disputabimus.

Ego cenfeo & in his excommunicatis locum habere.

Primum, quia hi duo casus (vt excommunicatus absolui ab alio possit, vbi nequit, aut propter imminētis mortis articulum, aut propter aliud legitimum impedimentum) pro absolutionis beneficio ad illum habere recursum, a quo alias de iure fuerat absoluendus, æquiparantur per cit. capit. eos. de sentent. excom. lib. 6. Eos, dicitur enim ibi, qui a sententia canonis, vel hominis, cum ad illum a quo alias de iure fuerant absoluendi, nequeunt propter imminētis mortis articulum, aut aliud legitimum impedimentum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absoluuntur, & cæt. Ecce hic per Canonem hi duo casus æquiparantur, ex quo eodem iure ipsos facit, ergo ex quo Roman. Pontifex permittit, vt in articulo mortis excommunicati per hanc Bullam ab alio absoluantur, vt idem possint illi, qui ad ipsum confugere nequeunt, concessisse dicendum est, nam vbi lex duo æquiparat, quod de iure deinceps statuit, & de alio

sta-

statuisse intelligitur, vt not. Gloss. fin. in l. 1. & ibi Bartol. ac DD. C. de furt. & Glo. in l. vero quod contra. ff. de leg. & id locum habet etiam in materia correctoria, vt ait Barr. in l. Marcellus. in prin. ff. ad Trebel. & sequitur Iaso. in l. 1. numero 27. ff. de leg. 1.

Secundo facit, quoniam ratio, quamobrem id conceditur in articulo mortis, ea est, ne contingat quem excommunicatum sine absolutione mori, vt sensit Trident. Synod. sess. 14. cap. 7. de cas. referuat. at hæc ratio in impeditis huiusmodi etiam locum habet. arg. cap. qua fronte. de appell. ergo & dispositio vigere debet. argumen. cap. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil.

Postremò facit, quoniam si contrarium diceremus, ad impossibile quodammodo quis obligaretur contra c. erit autem lex. dist. 4. & l. impossibilium. ff. de reg. iur. Ac planè qua ratione pauper, senioque confectus, qui vix pedibus conficit, Rom. Pontif. adibit? Nec obstat mentionem articuli mortis tantum factam esse, nam ob consuetudinem id receptum est, non autem quo alter casus excluderetur, ita igitur in hoc sentio, saluo & cat.

Verum quis in hoc casu absoluet? Videbatur dicendum & sacerdotem, & Episcopum absoluere posse, nam & sic de articulo mortis iam antea conclusimus.

Atqui contrariam sententiam amplector, vt scilicet Episcopus tantum hic possit. Primo argumēt. cit. capitu. ea noscitur, & c. de cetero. de sentent. excommunic. nam ibi, qui ob huiusmodi causas impediuntur, ab Episcopis ipsos tantum absolui ibi dicitur, ergo ipsi tantum absoluere queunt, atque sic not. Glo. in cit. capit. de cetero. in verb. licet, & ibi quoque no. Abb. numer. 1. & sic asserunt Syluest. in verb. absolutio. 4. numer. 7. & Nauarr. in Man. cap. 27. num. 89. versicu. Ad primam vero, & vers. Ad septimam.

Præterea confirmatur hæc, quoniam, vbi auctor excommunicationis huiusmodi absolutionem sibi non referuat, absolutio communi iure referuatur Episcopo tantum, mortis articulo excepto, vt habetur in cit. cap. nuper. de sentent. excomm. & vt nos in tractatu nostro id probauimus, ergo idem & in casu nostro, nam vbi auctor in aliqua dispositione quid faciendum sit, non prescribit, ad ius commune confugitur. argument. l. commodissimè. ff. de libe. & posthum. Nec obstat, quod diximus supra de articulo mortis, nam ob eam rem ibi conclusimus, & sacerdotem absoluere posse, quoniam sic iure in eo casu cautum est, ad quod confugitur, vbi auctor dispositionis speciatim non disposuit, vt proxime probauimus, quod in casu nostro factum est.

Atqui si legitimum impedimen-

Et 2 tum

tum quodnam diceretur? deinde
quandiu impedimentum hoc du-
rare debet?

Quoad primum sentio impedi-
mentum illud legitimum esse, ubi
excommunicatus eum ad eundem,
a quo iure ordinario absoluedus
est, aut vitam, aut famam probabile
periculum addit, aut rei familiaris
grauem iacturam facit, aut alius
detrimento graui est. arg. cit. cap.
de cetero, & ca. quod de his, & c.
mulieres. de senten. excomm. &
multo magis qui nulla ratione ire
potest.

Quare qui adeo fenex est, ut iti-
neris labores non ferat, qui visu
sibi, suæque familiæ quaerit, mu-
lieres ob sexus verecundiam, qui
inimicos verentur: hi omnes, ut le-
gitimè impediti, absolui a suo or-
dinario poterunt, quamuis in hoc
plurimum iudicis arbitrium verse-
tur. arg. l. i. ff. de iure delib. & c. de
causis. de off. deleg.

Quo ad alterum vero, quantum
temporis impedimentum hoc du-
rare debeat, quicquid dixerit Na-
uar. in Man. cap. 27. num. 98. rem
hanc his regulis concludendam
censerem.

Prima quarum hæc est, si impe-
dimentum hoc quamdiu perman-
surum sit, ignoretur, vel diutur-
num fore pro certo habeatur, pro-
babiliter ve existimetur, hic sic a
censuris impeditus absolui pote-
rit, cum quod sic impedito succur-
ritur, ne excommunicatus moria-
tur. contra ca. qua fronte. de app.

itemque ne diutius Ecclesiæ præsi-
diis priuetur, quod ab Ecclesiæ
pietate alienum est, quæ nemini
ad se redeunti sinu claudit. arg. c.
ex litteris. de constit. in antiq. &
c. super eo. de hæret. lib. 6. tum quod
& alteri offenso subuenitur, quan-
doquidem in impedimento cessan-
te, quam primum eum adire de-
bet, a quo fuerat absoluedus, alio-
quin in eandem excommunicatio-
nem rursus incidit, ob c. eos. de sen-
tent. excom. lib. 6. multo magis au-
tem hæc locum habebunt in impe-
dito in perpetuum.

Alteræ vero regula hæc est, ubi
vel pro certo habetur, vel probabi-
liter existimatur impedimentum
breuius fore, tunc impedimentum
hoc ad absolutionem tribuedam
non prodesse, tum quod pauci te-
poris ratio haberi non debet. arg.
l. scio. ff. de integ. rest. tum quod ia-
ctura Ecclesiæ suffragiorum obedi-
tiæ, patientiæque bono sarcitur,
impedimentum autem quodnam
diuturnum sit, in arbitrio iudicis
collocatur. arg. l. i. ff. de iur. delibe-
rand.

Hæc locum habent de iure cõ-
muni antiquo, at hodie per Decre-
tum Congregationis Cardinalium
supra positum non licet, nisi in mor-
tis articulo, Quare in alio impedi-
mento licentia erit impetranda,
vel a Rom. Pontifice, quoad ca-
sus suos, vel a prælatis quoad ca-
sus ipsis reseruatos, quo ab alio
absoluantur. Sed de hac quæstio-
ne satis, ad postremam veniamus.

Quo -

Quoad postremam quæstio-
nem, † scilicet qui faciendum
sit si excommunicatus in articulo
mortis constitutus, & ab excom-
municatione, & a peccatis absol-
uendus sit, ob temporis angustias
vero forma absolutionis ab ex-
communicatione, & forma ab-
solationis a peccatis proferri ne-
queant. In tractatu meo de cen-
suris capitul. 7. §. 2. nu. 7. Tab.
2. cum Io. Medin. conclusi omnia
excommunicationis absolutione,
ob rationes ibi allatas, a peccatis
absoluendum hunc esse.

Modò, re diligentius perspe-
cta, concludo uno uerbo prædi-
ctum & ab excommunicatione,
& a peccatis absolui posse, quod
ut facilius appareat, præmitto in
absolutione tam excommunica-
tionis, quam peccati non neces-
sario requiri mentionem cen-
suræ, & peccatorum, ut probaui-
mus in tractatu nostro de Censu-
ris, Tab. 1. capitul. 23. numero se-
cundo, & in Commentario de pe-
nitentia. capitul. 22. numero secun-
do, sat igitur est, ut dicatur, vel a
peccatis, vel ab excommunicatio-
ne censurisve absoluat, Absoluo
te, omnis a peccatis, & a censu-
ra.

Secundo præmitto idem verbu
ad diuersa relatum diuerso mo-
do accipi posse. argumen. capit. ab
excommunicato, de rescript. & l.
1. ff. de offi. procons. & legat. & ibi
communiter not.

His sic præmissis, concludo

hac forma vtendo, Absoluo te, &
ab excommunicatione, & a pecca-
tis hunc absolui, modo absoluens
hoc animo affectus sit, ut & ab ex-
communicatione, & a peccatis ab-
soluere uelit, quo animo sunt om-
nes ferè affecti, qui absoluunt, sal-
tem uirtute, ut dixit singulariter
Ioã. Gerlo. què refert, sequitur, ac
commendat Nauarr. in c. confide-
ret. §. cautus, propè finem, versic.
Quæ moderatio est uera. de pœni-
ten. dist. 5. & in c. 1. in princ. num.
22. & num. 28. uersicu. Ex his in-
fertur unum mirabile. de pœn. dis-
6. idque merito, nam ex quo non
requiritur, vt in forma absolutio-
nis excommunicationis, peccato-
rumve mentio fiat, & idem uer-
bum ad diuersa relatum diuersè
accipiat, ut præmissimus, quate-
nus illud Absoluo, refertur ad ex-
communicationem, absolutionè
fori contentiosi significabit, qua-
tenus refertur ad absolutionè pec-
catorum, sacramentalem absolu-
tionem notabit.

Et quoniam absolutio excom-
municationis peccatorum abso-
lutionè antecedere debet, ut pro-
bauimus in Tractatu nostro de
Censuris, capitul. 7. §. secundo, nu-
mero. 5. Tab. 5. ob eam rem absolu-
tio excommunicationis (quod
hoc animo absoluere sacerdos cè-
setur, quo actus ualeat. argument.
l. 2. ff. de mil. testam.) peccatorum
absolutionem antecedere existi-
mabitur, etenim & ubi ad fore
duo instrumenta eadem die fa-

ita, nec constat, quod prius factum sit, existimatur, ac præsumitur illud præcessisse, quod continet actum, qui facit vtrumque valere, & ob id, si duo instrumenta sint, vnum testamentum filii, & aliud instrumentum emancipationis eiusdem filii, de quibus dubitetur, quodnam ex ipsis prius factum sit, instrumentum emancipationis antecessisse testamentum filii existimatur, nam alias testamentum non valeret, hanc regulam ponunt Cyn. & Bal. in l. cum in testamento. §. hæc verba. ff. de hered. instit. quam commendat plurimum Alexandr. in l. divor. tio. numero 9. versicul. sed circa hoc hic vnum incidenter. ff. solut. matrimon. & la. in l. fin. num. 25. C. de edict. diu. Adrian. tollen. ergo & idem in casu nostro, ob eandem rationem.

Hac igitur forma huic necessitati commodè, & vtiliter subuenietur.

Immo in reconciliationibus, vbi frequēs populus adest, hac forma vti poterimus.

Modo sub conditione tacita absoluamus a censuris, quatenus illis pœnitens constriktus sit, sed de hoc versiculo satis, ad alium transeamus.

Verf. Nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo, cautione præstita absolui possit.

S V M M A.

- 1 *Cautio, quam Bulla præstari iubet, ante quam a censuris quis absoluetur, quænam sit.*
- 2 *Ecclesiæ nomine quid significatur, ubi Bulla iubet, ut absoluetur a censuris caueat de stando mandatis Ecclesiæ.*
- 3 *Iudex Ecclesiasticus quinam sit, cuius mandatis absoluetur a censuris parere debet.*
- 4 *Mandata Ecclesiæ quæ absoluetur a censuris dari debent, quænam sint.*
- 5 *Cautio de satisfaciendo quænam sit.*

IN hac parte restringit, & coarctat facultatem proximè concessam absoluetur excommunicatum per hanc Bullam in articulo mortis, vt scilicet absoluetur quidem, sed non prius quam cauerit, de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo, simile habetur in Clem. i. §. pen. de hære. Verum, vt rem hanc dilucidiorē habeamus, præmittenda hæc sunt.

Primum, cautio hæc quænam sit. Deinde Ecclesiæ nomine quid intelligatur.

Ter-